

ESHITISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALAR BILAN OLIB BORILADIGAN LOGOPEDIK ISHLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Artikova Xosiyat Ilxombek qizi

Jizzax davlat Pedagogika Universiteti

Maxsus pedagogika: Logopediya yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya:Maqola, eshitish qobiliyati pasaygan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarning o'ziga xos xususiyatlarini yoritadi. Eshitish nuqsonlari bolaning nutq rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun logopediya mashg'ulotlari maxsus metodika va individual yondashuvni talab qiladi. Ushbu maqolada eshitish qobiliyati cheklangan bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan asosiy usullar, ularning afzalliklari va metodik yondoshuvlar haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar:Eshitish nuqsoni, logopediya, nutq rivojlanishi, eshitish qobiliyati pasayishi, bolalar bilan logopedik ish, nutq terapiyasi, individual yondashuv, maxsus ta'lim, eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar, logopedik mashg'ulotlar, nutqni rivojlantirish, eshitish yordamida o'rganish, terapevtik usullar, o'qituvchining roli, eshitish analizatori, maxsus metodikalar, eshitish va nutqdagi farqlar.

Kirish:Nutq va eshitish rivojlanishi insonning psixologik, ijtimoiy va kognitiv rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, bolalik davrida, til va nutqning shakllanishi bolaning umumiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Eshitish nuqsonlari esa bolalarda til va nutqni o'zlashtirishda sezilarli qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Eshitish organining to'g'ri ishlamasligi, bolalar uchun nafaqat o'zaro muloqot qilishni, balki atrof-muhitni to'g'ri idrok etishni ham qiyinlashtiradi. Natijada, bu bolalar ko'pincha nutq rivojlanishi kechikishi, talaffuzdagi xatolar, grammatik va leksik xatoliklar kabi muammolar bilan yuzlashadilar.

Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar o'ziga xos va murakkab jarayon bo'lib, unda nafaqat til va nutq rivojlanishini normallashtirish, balki bola psixologik, emosional va ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash ham zarurdir. Bunday bolalar bilan ishlashda logopedlar o'z faoliyatida maxsus metodikalar va yondashuvlardan foydalanadilar. Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar uchun logopedik yordam ko'rsatishda, eshitish darajasiga qarab, maxsus usullar va texnikalar tanlanadi, shuningdek, ular bilan ishlashda individual yondashuv talab qilinadi.

Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarning asosiy maqsadi nafaqat nutqni to'g'rilash, balki bolaning atrofdagi dunyoni to'g'ri idrok etish qobiliyatini rivojlantirish, uni ijtimoiy muloqotga jalb qilish va o'z fikrlarini erkin ifoda etishiga yordam berishdir. Shuning uchun, bunday ishlarda logopedning metodikasi va pedagogik yondashuvlari alohida ahamiyatga ega bo'lib, ushbu bolalar bilan ishlashda yuqori professional malaka va sabr-toqat talab etiladi.

Ushbu maqolada, eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarning asosiy xususiyatlari, ularning til va nutq rivojlanishida duch keladigan maxsus muammolar, shuningdek, bu muammolarni bartaraf etish uchun qo'llaniladigan usul va metodikalar batafsil tahlil qilinadi. Maqola, bu sohada faoliyat yuritayotgan logopedlar uchun amaliy maslahatlar va nazariy yondashuvlarni taqdim etishga qaratilgan.

Muhokama va natijalar:Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar murakkab va ko'p bosqichli jarayonni talab qiladi. Bu bolalar bilan samarali ishlash

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

uchun faqat maxsus metodikalar va usullarni qo'llash emas, balki ularning individual xususiyatlarini hisobga olish ham juda muhimdir. Eshitishning turli darajalari va turlari (masalan, og'ir va o'rta darajadagi eshitish nuqsonlari) bolaning til rivojlanishiga turlicha ta'sir qiladi, shuning uchun logopedning yondashuvi ham har bir bola uchun alohida bo'lishi kerak.

Birinchi navbatda, eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda asosiy maqsad nafaqat nutqni to'g'rilash, balki bolaning atrof-muhitni to'g'ri idrok etishini, kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy integratsiyasini ta'minlashdir. Bunday bolalar ko'pincha o'ziga xos psixologik va ijtimoiy qiyinchiliklarga duch keladilar, chunki ular o'z fikrlarini to'g'ri ifodalashda, boshqa bolalar bilan muloqotda yoki jamiyatda o'z o'rnini topishda qiynalishi mumkin. Shunday qilib, logopedik ishlar faqat nutqni rivojlantirish bilan cheklanmasdan, bolalarning ijtimoiy moslashuvchanligini ham o'z ichiga oladi.

Logopedik yondashuvlar ko'plab faktorlarga, jumladan, bolaning yoshiga, eshitish nuqsonining darajasiga, muammoning shakliga va boshqa rivojlanish omillariga qarab farqlanadi. Masalan, og'ir eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar uchun audiologik yordam, maxsus eshitish apparatlari yoki implantlar (agar zarur bo'lsa) bilan birgalikda logopedik mashqlarni qo'llash zarur. Bunday bolalar ko'pincha til va nutqni o'zlashtirishda katta qiyinchiliklarga duch kelishadi, shuning uchun ularni to'g'ri so'zlashuvni rivojlantirish uchun maxsus treninglar, interaktiv metodlar va vizual vositalar zarur bo'ladi.

O'rta darajadagi eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar esa, odatda, nutq va til rivojlanishida qiyinchiliklarga duch kelishadi, lekin ular maxsus apparatlar yordamida va logopedning individuallashtirilgan yondashuvi bilan nutqni rivojlantirishda sezilarli muvaffaqiyatlarga erishishlari mumkin. Bunday bolalar uchun, ayniqsa, talaffuzni yaxshilash, so'z boyligini oshirish va grammatik xatolarni bartaraf etish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, logopedik ishlarda bolaning ota-onalari bilan yaqin hamkorlik o'rnatish juda muhimdir. Ota-onalar bolalarining nutq rivojlanishini eng yaxshi tushunadigan shaxslar bo'lib, ularning faol ishtiroki va uyda qo'llaniladigan mashqlar yordamida logopedik ishlarning samaradorligini oshirish mumkin. Ota-onalar bilan muntazam maslahatlashuvlar, ularning bilim va ko'nikmalarini oshirish ham muhim ahamiyatga ega.

Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarning samaradorligi bir nechta omillarga bog'liq. Birinchidan, eshitish nuqsonining darajasi va turi logopedik yondashuvning shakllanishiga ta'sir qiladi. Ikkinchidan, bolaning yoshiga va rivojlanish bosqichiga mos keladigan metodikalar va mashqlar tanlanishi zarur. Ushbu yondashuvlar bilan bolalarning nutq va til rivojlanishidagi qiyinchiliklarni yengish, shuningdek, ularning ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish mumkin.

Logopedik ishlarning samaradorligi to'g'risida olib borilgan kuzatishlar va tajribalar shuni ko'rsatadiki, maxsus metodikalar va individual yondashuvlar orqali eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar nutqni rivojlantirishda sezilarli yutuqlarga erishadilar. Eshitish apparatlari, audiologik yordam va interaktiv o'yinlar yordamida bolalar so'zlashuvni rivojlantirishda ijobiy o'zgarishlar ko'rsatgan. Nutqni to'g'rilashning samarali usullari esa bolalarning o'zini ifoda etish va jamiyatda muvaffaqiyatli integratsiya bo'yicha ijobiy natijalar bergan.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlikning o'rnini juda katta. Ota-onalar tomonidan uyda qo'llaniladigan mashqlar va targ'ibot ishlari logopedik jarayonni yanada samarali qilgan. Buning natijasida bolalar o'zaro muloqotda va ijtimoiy hayotda ancha muvaffaqiyatli bo'lishgan.

Biroq, eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar murakkab bo'lib, ko'p vaqt va sabr-toqatni talab qiladi. Logopedlar va ota-onalar hamkorligi, shuningdek, maxsus yordamchi vositalarning qo'llanilishi, bu jarayonni samarali va muvaffaqiyatli qilishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa: Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlar keng bilim va maxsus yondashuvlarni talab qiladi. Bu bolalar bilan samarali ishlash uchun logopedlar individual yondashuvni tanlab, nutqni rivojlantirish, kommunikativ ko'nikmalarni oshirish va ijtimoiy moslashuvni ta'minlash uchun turli metodikalarni qo'llashlari kerak. Ota-onalar bilan yaqindan hamkorlik qilish va bolalar uchun qo'shimcha yordamchi vositalar (masalan, eshitish apparatlari)ni ishlatish ham samarali logopedik jarayonni ta'minlaydi. Natijada, eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar uchun to'g'ri yondashuvlar va metodikalar orqali ularning nutq rivojlanishini yaxshilash va ijtimoiy integratsiyasini ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Aleksandrova, N. A. (2006). Logopediya: osnovy teorii i praktiki [Logopediya: Teoriya va amaliyot asoslari]. Moskva: Akademiya.
2. Beshimov, A. A. (2015). Nutqni rivojlantirish va logopedik yordam: Eshtirish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlash [Speech development and logopedic assistance: Working with children with hearing impairments]. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
3. Gontar, A. P. (2010). Logopediya i reabilitatsiya pri narushenii slukhovogo vospitaniya [Logopediya va eshitish rivojlanishidagi buzilishlar holatida reabilitatsiya]. Sankt-Peterburg: Izd. RAGS.
4. Kuznetsova, I. V. (2012). Logopediya: Teoriya i praktika [Logopediya: Teoriya va amaliyot]. Moskva: Prosveshchenie.
5. Ostonova, M. K., & Zaytsev, D. V. (2017). Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar bilan logopedik ishlash usullari [Methods of logopedic work with children with hearing impairment]. Toshkent: FDTU nashriyoti.
6. Shvidko, T. P. (2018). Teoriya i praktika logopediya pri narushenii slukhovogo vospriyatiya [Teoriya va amaliyotda eshitish qobiliyati buzilgan bolalar bilan logopedik ishlar]. Kyiv: Vydavnytstvo "Osnova".
7. Kryukova, N. M. (2011). Logopediya i narushenie slukhovogo vospitaniya [Logopediya va eshitish rivojlanishining buzilishi]. Moskva: Izd. Moskovskogo universiteta.